

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) Regresno pravico enega solidarnega obvezanca proti drugemu, ki je nastala, ker je plačal prvi kot porok in plačnik več kot nanj pripadajoči del jamstvene terjatve (§ 896 o. d. z.), more upnik prvega, kateremu je bila ta regresna pravica po § 308 izvr. r. v poteg preodkazana, od drugega solidarnega obvezanca kakor regresno terjatev iztožiti, tudi brez izraza volje prvega, da se hoče regresne pravice poslužiti.

Bivši posestnik Janez P. je dolgoval tožnici hranilnici in posojilnici v K. posojilo v znesku 3000 K. Za to posojilo sta jamčila toženec Miha V. in njegov brat Jožef V. (sedaj v Ameriki) kot poroka in plačnika. Tožnica je izterjala to terjatev najprej v izvršilnem postopanju proti Janezu P., a je ž njo popolnoma propala. Nato je iztožila ostanek 2920 K s tožbo proti obema porokoma Jožefu in Mihi V. in je na podlagi razsodbe upotila izvršbo najprej proti Jož. V. na njegovo posestvo vl. št. 244 kat. obč. B., dala pa je terjatev vknjižiti tudi pri posestvih toženca Mihe V. vl. št. 176, 210 kat. o. D. V izvršilnem postopanju zoper Jožefa V. je bilo prodano njegovo zemljišče vl. št. 244 kat. o. B. na prisilni dražbi. Tožnica je k največjemu ponudku prijavila celo svojo terjatev v znesku 2920 K z vsemi pripadki, razen tega še drugo svojo terjatev, ki je bila na tem zemljišču vknjižena neposredno za to terjatvijo, to je terjatev iz poravnave od 17. junija 1915 v znesku 590 K s prip. Ta znesek je dolgoval Jožef V. tožnici, hranilnici in posojilnici v K., kot osebni dolžnik in za to terjatev Miha V. ni bil ne porok, ne plačnik. Z razdelilnim sklepom od 15. septembra se je tožnici odkazal v delno pokritje njene terjatve 2920 K s prip., vse skupaj 3400 K 27 v, znesek 2283 K 42 v in je propala tožnica pri tej terjatvi z glavničnim zneskom 1116 K

85 v. Popolnoma je propala s prej navedeno terjatvijo za 590 K s prip.

Toženec Miha V. je poplačal na to kot drugi porok primanjkljaj tožničine prvonavedene terjatve v znesku 1116 K 85 v tožnici brez tožbe in izvršbe popolnoma. Janez P. nima nobenega premoženja.

Tožnica trdi, da bi morala poroka Jože in Miha V. njeno terjatev za 2920 K s prip. v skupnem znesku 3400 K 27 v plačati v enakih delih po 1700 K 14 v. Ker je pa Jože V. plačal 2283 K 42 h, toženec pa samo 1116 K 85 h, ima po navedbah tožbe Jože V. v smislu § 896 o. d. z. pravico, zahtevati povrnitev presežka nad polovico plačanega dolga, torej znesek 583 kron 28 v.

Vsled tega je tožnica v pokritje svoje prej navedene propale terjatve v znesku 590 K s prip. segla na to terjatev Jožefa V. proti tožencu Mihi V. in je dosegla, da se je s sklepom z dne 24. aprila 1916 ta regresivna terjatev Jožefa V. v znesku 583 K 28 v zarubila in potem s sklepom z dne 18. maja l. 1916 tudi njej preodkazala v poteg. V utemeljitev tega preodkaza se sklicuje izvršilni sodnik na določbe §§ 896, 1358 o. d. z. in § 308 izvr. r.

Jožef V. sam je v Ameriki in ni nikoli zahteval od svojega brata toženca Mihe V. regresa.

Tožnica trdi, da je prešla vsled rubeži in preodkaza regresna pravica in tudi terjatev sama na njo in zahteva s tožbo od toženca plačilo te regresne terjatve, in ker toženec ne plača, sodbo na plačilo. Toženec pa predlaga zavrnitev tožbenega zahtevka, ker regresna terjatev Jožefa V. sploh še ne obstoji. Vse to je nesporno.

Okrajno sodišče je zavrnilo z razsodbo z dne 23. junija 1916 tožbeni zahtevki, da je toženec dolžan plačati tožnici na račun njene terjatve proti Jožefu V. iz poravnave z dne 17. junija 1915 v znesku 590 K s prip. v izvršilni zadevi E 88/16 tožnici potežno preodkazano regresno terjatev Jožefa V. proti tožencu v znesku 583 K 28 v s 5 odst. obrestmi od dneva tožbe s pr.

Razlogi.

Tožnici se je predkazala s sklepom Jožefa V. zoper toženca pristoječa, sedaj iztoževana regresna terjatev za 583 K 28 v v poteg. Pogoj učinkovitega predkaza pa je v zmislu § 308 izv. r. pravni obstoj zarubljene terjatve. Če terjatev še ne obstoji, ostane rubež in predkaz nasproti tretjemu dolžniku brez vsakega učinka in tudi tožba za izterjanje predkazane terjatve ne more imeti uspeha. V tem slučaju ima Jožef V. po § 896 o. d. z. pač regresno pravico proti tožencu, nima pa še nobene pravnoveljavne terjatve, in ker te ni, se ne more ne učinkovito zarubiti in predkazati, ne iztožiti. Uveljavljanje regresne pravice je dano na voljo Jožefa V. (§ 859 o. d. z.). Pomotno je naziranje izvršilnega sodnika v predkaznem sklepu, da gre tu za terjatev, ki je po § 1358 o. d. z. prešla na Jožefa V. Ta zakonita določba se nanaša pač na razmerje med glavnim dolžnikom in porokom, ki je plačal, ne pa na medsebojno razmerje porokov. V tem slučaju je vsled razdelilnega sklepa z dne 15. septembra 1915 pač prešla tožničina terjatev zoper Janeza P. iz zadolžnice z dne 10. februarja 1910 v odkazanem in plačanem delnem znesku 2283 K 42 v v zmislu § 1358 o. d. z. ipso iure v last Jožefa V., razmerja med tem in tožencem pa ni presojati po § 1358 o. d. z., temveč po §§ 896 in 1359 o. d. z. Jože V. ima proti tožencu pač pravico do povračila več plačanega zneska 583 K 28 v, nima pa še nobene terjatve proti njemu. Volja Jožefa V. do uveljavljenja regresne pravice pa se ne more v zmislu § 308 izv. r. nadomeščati po tožnici, vsaj dokler si te regresne pravice v zmislu § 331 izv. r. ni zarubila. Toženec in njegov brat sta tožnično terjatev, za katero sta bila poroka in plačnika, pošteno in popolnoma plačala, Jože V. je pri tem žrtvoval vse svoje premoženje, toženec pa 1116 K 85 h. Proti pravnemu čutu in v zakonu neutemeljeno je, da bi tožnica sedaj v dosego plačila svoje druge terjatve, za katero toženec ni jamčil, posegla v medsebojno razmerje bratov.

Tožnica je imela mnogo enostavnejšo pot, da pride do plačila svoje terjatve za 590 K. Ona je mogla prijaviti v izvršilnem postopanju E 217/15 terjatev za 2920 K samo v takem

delnem znesku, da bi prišla njena neposredno sledeča terjatev za 590 K še do popolnega pokritja, ves ostanek terjatve za 2920 K pa bi zahtevala od toženca in to tem lažje, ker je imela za to terjatev pri njegovih zemljiških vl. št. 167, 210 kat. o. D. vknjiženo skupno zastavno pravico. Ker se tožnica v svojo lastno škodo ni pravočasno poslužila nasproti tožencu te njej po § 1357 o. d. z. pristojee pravice, ne more sedaj po ovinku § 896 o. d. z. iskati nadomestila in povzročati s tem neopravičene izvršilne in pravdne stroške. Zato se je moral tožbeni zahtevek zavrniti.

Okrožno sodišče v Novem mestu je s sodbo od 31. julija 1916 ugodilo prizivu, pravosodno sodbo spremenilo in izreklo: Toženec Miha V. je dolžan plačati tožnici Hranilnici in posojilnici v K. na račun njene terjatve proti Jožefu V. iz poravnave od 17. junija 1915 v znesku 590 K s prip. v izvršilni zadevi E 88/16 tožnici potežno preodkazano regresno terjatev Jožefa V. proti tožencu v znesku 583 K 28 h s 5% obrestmi in Jožefa V. proti tožencu v znesku 583 K 28 v s 5% obrestmi in s stroški.

Razlogi.

Prizivni razlog neprave pravne presoje je utemeljen. Prvi sodnik odreka pravno veljavnost terjatvi, ki je bila tožnici potežno preodkazana in ki jo iztožuje v zmislu § 308 izvr. r. od toženca, in zaradi tega je zavrnil tožbeni zahtevek. Prvi sodnik sklepa, da ima Jožef V. sicer res regresno pravico po § 896 o. d. z. proti tožencu glede preveč plačanega zneska 583 K 28 v, da pa nima pravoveljavne terjatve proti njemu, ker še ni izrazil svoje volje do uveljavljenja regresne pravice, tožnica pa po § 308 i. reda tega manjkajočega izraza volje ne more nadomeščati. Temu pravnemu utemeljevanju se ni moč pridružiti.

Obligatorne pravice nastanejo glasom § 859 o. d. z. ali neposredno iz zakona — bolje rečeno vsled zakona (Kraft Gesetzes) — ali iz pogodbe ali od prizadejane poškodbe. O kaki obligaciji ex delicto v predležem slučaju ni govoriti. Pa tudi obligacija, ki bi bila nastala neposredno, vsled zakona, ni tu preodkazana terjatev, kajti § 860 o. d. z. pravi, da so slu-

čaji v zakonu posebej navedeni, v katerih nastaja zahtevana pravica neposredno vsled zakona. Taki slučaji so oni v §§ 91, 141, 154, 166, 391, 403, 796, 1036 do 1044, 1220, 1231 o. d. z. Zahtevana pravica, ki je bila tožnici v poteg preodkazana, se opira na posojilno pogodbo v zvezi na poroštveno pogodbo, — se opira na pogodbeno razmerje, v katerem je terjatvena pravica od prvotno opravičene stranke prešla na drugo osebo. Opraviti imamo s terjatvijo, ki je pogodbenim potom nastala in v kateri je namesto prvotne upnice stopil drug upnik.

V večini slučajev se izvrši prenos terjatvene pravice od prvotnega upnika na drugega upnika potom izražene volje (cessijska pogodba); izvrši se pa lahko tudi neodvisno od volje poprejšnjega upnika po sodniški odločbi (preodkaz terjatve v razdelilnem postopanju) in izvrši se lahko istotako popolnoma neodvisno od volje poprejšnjega upnika tudi tako, da nastane po zakonu neposredno z nastopom določnih dejanskih okoliščin še prenos terjatve na novega upnika, ki je napram dolžniku takoj opravičeni upnik (cessio legis). S prenosom terjatve zadnje omenjene vrste imamo tukaj opraviti.

Porok Jožef V. je plačal več, nego je bil po medsebojnem, notranjem razmerju med njim in soporokom Miho V., sedanjim tožencem, plačati dolžan. Že s plačilom tega višjega zneska mu je takoj nastala terjatvena pravica glede tega zneska napram tožencu.

Po razlagi, kakršno daje § 1358 o. d. z. judikat št. 208 (odločba z dne 24. marca 1914, Rv VI 3914, ur. zb. šte. 1551) velja določilo tega § za vsakega, ki je primoran plačati materialno tuj, oblično lastni dolg, da varuje svoje pravice. Prav tako je umeti § 1358 o. d. z. po besedilu tretje delne novele k o. d. z.

Jožef V. je jamčil kot porok in plačnik nerazdelno za vso terjatev. Bil je torej primoran plačati vso terjatev tožnice, a je bil to le oblično lastni dolg Jožefa V., ki je zgol s plačilom terjatve že stopil v pravice plačanega upnika (§ 1358 o. d. z.), s plačilom je že zadobil zahtevno regresno terjatev — ipso iure; to je, cessio legis, subrogatio vsled zakona.

Do istega zaključka se pride, če se ne glede na § 1358 o. d. z. preizkuša regresno pravico soporoka zgol le po določ-

bah §§ 1359 in 896 o. d. z. Soporok, ki je plačal več, nego je po medsebojnem razmerju bil plačati dolžan, ima pravico do povračila od soporokov. Ta § 1359 o. d. z., ki to izraža, kaže izrecno na § 896 o. d. z., in ta določa, da nerazdelni sodolžnik, ki je plačal več, nego je po notranjem, med sodolžniki veljavnem razmerju imel plačati, opravičen zahtevati povračilo od sodolžnikov, in sicer brez izrecnega odstopa pravice, torej istotako ipso iure takoj, ko je plačal. Drugače je s tretjeplačnikom, ki je plačal upniku, ne da bi bil v to tudi le kot obličen dolžnik primoran. Tak zadobi regresno terjatev le, če je izposloval odstop upniku pristoječe pravice (§§ 1422, 1423 o. d. z.). V tem slučaju ne dobi plačnik regresne terjatve že s samim plačilom, marveč šele s posebnim in izrecnim odstopom pravice.

Jožef V. je torej dobil regresno terjatev glede več plačanega zneska do Mihe V. takoj že s plačilom samim. Kaj več, kaknega izraza volje do uveljavljenja terjatve za nastanek pravoveljavne terjatve ni potreba, ker zakon nikjer kaj takega ne zahteva in bi to osebito bilo v nasprotju z načelom pridobitve terjatve ipso iure.

Od prvega sodnika povdarjeno razločevanje med regresno pravico in regresno terjatvijo je za slučaje cesije legis nevzdržljivo. Regresna pravica Jožefa V. napram tožencu je prava regresna terjatev.

Ker je nesporno, da sta Jožef in Miha V. jamčila kot poroka in plačnika za dolg Janeza P., ki je s pripadki vred znašal 3400 K 27 v; ker je tudi nesporno, da je bilo medsebojno razmerje soporokov tako, da plačata oba v enakih delih, in je nesporno, da je plačal Jožef V. 583 K 28 v nad polovico, katero je bil glede na obstoječe medsebojno razmerje plačati dolžan, je pravnoveljavna njegova terjatev napram tožencu z zneskom 583 K 28 v.

Ta terjatev Jožefa V. je bila tožnici v poteg preodkazana. Nastop dospelosti je v zmislu § 308 izvr. r. upnica pripravila z neoporekanim pravilnim opominom. In ker ni nikakršnega drugega ugovora proti obstoju terjatve, je bilo tožbenemu zahtevku v polnem obsegu ugoditi.

Vrhovni sodni dvor na Dunaju z odločbo od 26. septembra 1916, številka Rv VI 126/16, reviziji toženca Mihe V. ni ugodil.

Razlogi.

Samo na revizijski razlog nepravilne pravne presoje oprta revizija ni opravičena. Njena obširna izvajanja skušajo uveljaviti pravni nazor, da v § 1359 o. d. z. poroku zoper poroka udovoljeni zahtevek do povračila nikakor še ni »obligacija«, da treba pač za nastanek obligacije še volje upnika, pribaviti si pravico (animus obligandi) in da zakoniti zahtevek sam daje rakorekoč šele naslov za zahtevno pravico. Pa ta nazor ne drži, on temelji na napačnem tolmačenju splošnih pravnih načel od nastajanja pravnih razmerij sploh, osebnih stvarnih pravic posebej (§ 859 o. d. z.). Pravno razmerje nastane oziroma pravica se pridobi, ako se z ozirom na določne osebe udelejujejo one okolnosti, katerim daje veljavno pravo ta učinek. Dejstva, po katerih udelejevanju se pravica pridobi, se imenujejo pravotvorna dejstva. V tem primeru se izvaja tožbeni zahtevek iz nespornega dejstva, da je porok in plačnik Jožef V. upnici plačal znesek 583 K 28 v, kateri je imel plačati toženec kot porok in soplačnik iz istega dolžnega razmerja glasom medsebojnega razmerja po zadolžnici z dne 10. februarja 1910. Ker pa o. d. z. v § 1359 pravi: Ako je pa eden izmed njih plačal cel dolg, pristojna mu enako sodolžniku (§ 896 o. d. z.) pravica do povračila, pripisuje takemu plačilu brezpogojno pravotvorno moč, ker spravlja ž njim že ob sebi v zvezo pravico do nadomestila, onda je plačilo Jožefa V. nastanje te pravice v označenem obsegu, ne da bi trebalo posredovanja strank ali nadaljnjega izraza volje, torej v tem zmislu neposredno in samo ob sebi uničilo. V tem zmislu naj se razume določba § 859 o. d. z. »osebne stvarne pravice, po katerih je druga oseba drugi zavezana do dajatve, temelje, ali neposredno na zakonu...« Z obstojem pravice pa je ustanovljen tudi zahtevek, da se terjatev sodno potirja, torej tožbena pravica. Da je za izvojevanje te tožbene pravice tožnica opravičena, se niti ne prereka, sicer pa zadostuje v tem oziru sklicevanje na utemeljitev prizivne sodbe.

Dr. M. D.

b) Izvenredna obilica dela ni nepredvidni ali neodvratni dogodek v zmislu § 164 c. pr.

V najeminski pravdni zadevi je pooblastila finančna prokuratura vodjo davčnega urada, da jo zastopa pri naroku za usno sporno razpravo. Na dan razprave je bil sejm in vodja davčnega urada je bil zatopljen v svoje delo, ker je prihajalo izredno veliko strank v urad deloma plačevat davke, deloma radi dohodninskih napovedi in informacij radi vzdrževalnin. Dognano je, da celo leto ni bilo takega navala v davkariji. Končno je pozabil na narok in se ga ni udeležil. Sodnik je razglasil zamudno rzsodbo.

Predlog finančne prokurature na postavitcv v prejšnji stan se je zavrnil s sklepom iz teh razlogov:

V zmislu § 164 c. pr. je dovoliti zamudni stranki postavitcv v prejšnji stan le, ako je bila stranka po nepredvidnem ali neodvratnem dogodku zadržana priti k razpravi. V tem slučaju se tega ne more trditi. Zaslišana svedoka A in B sta zamogla le potrditi, da je bilo ta dan pri davčnem uradu, kjer posluje ravno pooblaščenec kot upravitelj in ki bi moral ravno toženo stranko pred sodiščem zastopati, izvenredno veliko dela, da je imel ravno ob 14. uri pop. velike vsote denarja na mizi itd. Vse to je pa moral pooblaščenec že prej vedeti, da bo glede na sejm in glede na ustavitcv čekovnega prometa bolj zaposlen, vsled česar bi moral že prej ukreniti vse potrebno, poiskati si namestnika itd. Sicer je pa kot priča zaslišani pooblaščenec sam izjavil, da je narok enostavno pozabil. Ako bi se bil pooblaščenec spomnil na narok, bi bil po prepričanju sodišča utegnil gotovo vse ukreniti, da bi šel za kratek čas na sodišče, ki se nahaja v istem posloplju kakor davčni urad. Ni torej govoriti o nepredvidnem in neodvratnem dogodku, vsled česar je bilo zavrniti predlog kot pravno in stvarno neutemeljen.

Rekurzu okrožno sodišče v Novem mestu (sklep od 15. februarja leta 1919, opr. šte. R I 9/19) ni ugodilo.

Razlogi.

Rekurz je neutemeljen in mu ni ugoditi. Tudi rekurzno sodišče je menja, da o nepredvidnem ali neodvratnem dogodku ne more biti govora, dasi je bilo zadevnega dne pri davčnem

uradu iz venredno veliko dela. Ravno sejm je bil ta dan. Čekovni promet je bil ustavljen. Pričakovati je bilo torej po izkušnjah, ki jih imajo pri davčnih uradih za take slučaje, da je pričakovati večji naval ljudi. Davčni upravitelj, ki je imel ta dan zastopati toženo stranko v važni zadevi pred sodiščem, je bil vabljen na 14. uro pop. Takrat se prično uradne ure tudi na davkariji. Ljudje so začeli prihajati na davčni urad okrog pol 14. ure. Pričakovati bi bilo torej, da davčni upravitelj odda svoje posle v davkariji drugim uradnikom, da se niči v poslovanje ne spusti in se pravočasno odpravi na sodišče. Če bi bila obilica poslov zadosten izgovor kot neodvraten in nepredviden dogodek za postavitve v prejšnji stan, potem bi se s tem prišlo do tega, da bi se vsak čas morala dovoljevati taka postavitve, kar pa nikakor ni v zmislu zakona, ki dovoljuje take postavitve le kot izredna sredstva v slučajih, ako je popolnoma jasno, da je dogodek bil res nepredviden ali neodvratljiv.

Dr. Ž.

c) **Postavitve skrbnika po § 121 c. pr. r. je dopustno samo, če se je obstoječim predpisom za vročitev tožbe v inozemstvu natančno ustreglo. Zastopstvo po nedopustnem skrbniku je istovetiti z manjkajočim zastopstvom.**

B je vložil zoper A, odsotnega v Winterquarters B X 43 Utah, North Amerika, tožbo od 6. oktobra 1913, C 154/13, na plačilo 500 K s prip. Narok se je odredil na 29. december 1913 ter sta se tožba in vabilo poslala tožencu potom c. in kr. avstro-ogrškega konzulata, pristojnega za navedeno bivališče toženčevu v Ameriki. Ker pa pri naroku dne 29. decembra 1913 še ni bila izkazana vročitev tožbe tožencu, postavil se mu je na predlog tožnika skrbnik na čim in narok za razpravo preložil na 9. januar 1914. Pri tem naroku se je na predlog izdala zamudna sodba od 9. januarja 1914, opr. šte. C 154/13, ker je pravilno vabljeni toženčev skrbnik izostal.

To sodbo z vsem na njej slonečim izvršilnim postopanjem E 20/14 in E 41/14 izpodbija A (prej toženec, sedaj tožnik) z ničnostno tožbo, češ da ni bila opravičena z ozirom na § 116 c. pr. r. postavitve kuratorija. B (prej tožnik) pa predlaga

zavrnitev tožbenega zahtevka, češ da je bila postavitev povsem zakonita.

Okrajno sodišče v R. je s sodbo od 20. novembra 1914 tožbeni zahtevki zavrnilo.

Razlogi.

Po § 276 o. d. z, postaviti je odsotnemu skrbniku tedaj, ako odsotni ni zapustil sodnega pooblaščenca in bi bile vsled tega pravice druge osebe v teku ovirane, § 121, odst. 2 c. pr. r. pa določa, da more tudi v slučaju, ako se mora vročba v inozemstvu živečemu izročiti potom avstro-ogrskega konzularnega oblastva, potrdilo o vročbi pa ni v primernem času dospelo nazaj, poganjajoča stranka staviti predlog na postavitev skrbnika.

Med vložitvijo tožbe C 154/13 6. oktobra 1913 in med narokom za razpravo 29. decembra 1913 je časovna razdalja 83 dni, torej nedvojbeno dovolj primerna, da bi se mogla tožba vročiti in izkaz o vročitvi vrniti.

Predlog od 29. decembra 1913, da naj se postavi skrbnik, je torej povsem utemeljen. Bilo je neosnovano ničnostno tožbo zavrniti.

Okrožno sodišče v N. m. je na tožnikov priziv s sodbo z dne 23. decembra 1914 izdalo sklep, da se prizivu ugodi, izpodbijana sodba razveljavi in vrne stvar prvemu sodišču v zopetno razpravo in razsojo ter je postopanje na prvi stopnji povzeti šele, ko zadobi ta sklep pravno moč.

Razlogi.

Dolžnost sodišča je glasom naredbe just. min. od 31. januarja 1897, št. 25.896 iz 1896 (just. min. naredb. šte. 4 iz 1897) v čl. I. in II. izvršiti vročitev tožb, ki ne potrebujejo naglice, potom justičnega ministrstva, samo pri nujnih stvareh potom konzulatov. V tej stvari nujnost ni bila podana, ker ni razvidna niti iz tožbe same in ker bi bil prejšnji tožnik lahko tudi par tednov pozneje še vedno vodil izvršbo; vročba potom konzulata v tem slučaju ni bila na mestu.

Če pa se vroča potom konzulatov, potem je dolžnost sodišča (čl. III. cit. nar.), da v prvi vrsti ugotovi, v katerem okraju leži kraj, kjer naj se izvrši zahtevano uradno poslovanje. S splošnim naslovom »An das k. u. k. österr.-ung. Generalkonsulat für Winterquartiers« (in še celo box št. 43 zraven) tej zahtevi ni zadoščeno, ker kraj pristojnega konzulata ni naveden.

Protiv naredbi just. min. z dne 9. januarja 1902, št. 2 just. min. naredb., je bil ovitek tako slab, da je prišel v Ameriko ves raztrgan. Tožnik, kateremu je bil vročen naravnost po pošti, je poslal ovitek z vsebino na konzulat v Denverju, ki vročbe ni poskusil, ker je celo pošiljatev priložil tozadevnemu pismu na zunanje ministrstvo na Dunaju.

Tem naredbam, ki jih je smatrati kot podrobnejšo izpeljavo v okviru zakona v § 121, odst. 1 c. pr. r. — zlasti ker se ta paragraf v svojem prvem odstavku sam sklicuje na predpise, veljavne za vročbe v inozemstvu — torej ni bilo zadoščeno, vsled česar se vročba ni izvršila po določbah § 121, odst. 1 c. pr. r., tožba in vabilo torej nista bila pravilno vročena in se sploh vročba ni pravilno upotila. Radi tega se pa tudi ni mogla in ni smel v zmislu drugega odstavka § 121 c. pr. r. postaviti kurator. Vročba tožbe in vabilo takemu kuratorju in razpravljanje s takim kuratorjem je nično. Radi tega je reči, da v tem slučaju stranka v postopanju sploh ni bila zastopana in je tako podan pogoj za tožbo ničnosti po § 529, št. 2 c. pr. r.

Prizivno sodišče ni moglo samo razsoditi v tej zadevi, ker tožbeni zahtevek ne obsega izjave, katera druga razsodba se predlaga v glavni stvari (§ 536, št. 5 c. pr. r.), ker sta se stranki odpovedali ustmeni prizivni razpravi, a se tožbeni zahtevek brez razprave ni mogel popolniti. Sicer bo pa prvo sodišče, če bo ugodilo ničnostnemu tožbenemu zahtevku, takoj lahko razpravljalo tudi v glavni stvari (§ 542 c. pr. r.).

Vrhovni sodni dvor na Dunaju je vsled rekurza obeh strank z odločbo od 3. februarja 1915, o. št. R VI 10/15 ugodil rekurzu tožnikovemu, razveljavil sklep prizivnega sodišča in mu vrnil stvar v novično razsojo. Glede rekurzu toženca se poziva na ta sklep.

Razlogi.

Pravnopravna presoja prizivnega sodišča v tej pravdni zadevi je brez hib in je izvajanja tožnikovega rekurza niso mogla omajati.

Glasom motivov k § 529 c. pr. r. je bilo izvenredno pravno sredstvo ničnostne pritožbe dovoljeno za tiste primerljaje, v katerih je kršila formalno pravomočna odločba načelo obojestranske zaslišbe, ne da bi bilo stranki možno, uveljaviti to kršitev, za katero je ničnost zapretna, v prejšnjem postopanju ali pa s kakšnim pravnim sredstvom. Takšna kršitev je gotovo podana, kakor sledi iz določil § 477 t. 4 c. pr. r., ako se vročba tožbe ni v redu izvršila; tako pa je tudi takrat, ako se je vročila skrbniku, ne da bi bili pogoji za postavitvev skrbnika podani.

Po neizpodbijanih ugotovitvah prizivnega sodišča se vročitev tožbe prejšnjemu tožencu v zmislu posebnih naredb, obstoječih za zadevni drž. okoliš, niti ni upotila. Zaradi tega se ni mogel postaviti kurator v zmislu 2. odst. § 121 c. pr. r., kajti pogoj je, da potrdilo o izvršeni vročbi tekom primernege časa ne dospe, da se je vročitev v inozemstvu zaman poskusila ali da zaprosba ne obeča uspeha, ker inozemsko oblastvo očitvidno odreka pravno pomoč. Ta slednji pogoj tu nima mesta. Prva dva pa moreta naravno le tedaj priti v poštev, ako se je vročitev v zmislu 1. odstavka označenega rekurzovega določila upotila, kar pa se v glavni pravdi ni zgodilo.

Ker pa je, kar izhaja takisto iz motivov k § 529 c. pr. r., nedopustno zastopstvo istovetiti s sploh manjkajočim zastopstvom, onda je prizivno sodišče popolnoma prav smatralo tožbeni zahtevek, oprt po tožbenih izvajanjih na ničnostni razlog št. 2 § 529 c. pr. r., za formelno in materijelno utemeljen. Dosledno temu nazoru, morale bi, kakor rekurz tožnikov prav pravi, glede za izrek zrele stvari izdati sodbo (§ 451, odst. 1 c. pr. r.), ne pa izreči razveljavljenje. Res odreja § 536 t. c. pr. r., da imej ničnostna tožba izjavo, koliko predlaga odstranitev izpodbijane odločbe in katero drugo odločitev v glavni stvari zahteva. Taka izjava pa stoji v dopolnilnem predlogu na strani 2, da naj se tožbeni zahtevek v glavni pravdi s prisodbo

stroškov zavrne. Ne glede na to pa je imelo prizivno sodišče po § 462 c. pr. r. izdati svojo odločbo v mejah prizivnih predlogov, torej le glede zahtevane ničnostne izjave (§ 541, odst. 1 c. pr. r.), upotitev potrebnega v glavni stvari pa prepustiti strankam. Zatorej je bilo rekurzu tožnikovemu ugoditi in skleniti, kakor razvidno v reku.

Pripis: Okrožno sodišče v N. m. je nato s sodbo prizivu ugodilo, izpodbijano razzsodbo izpremenilo in za pravo spoznalo, da se sodba okrajnega sodišča v R. z dne 9. januarja leta 1914 o. št. C 154/13/4, kakor tudi izvršilni sklepi E 20/14/1 in E 41/14/1 z vsem na istih slonečim izvršilnim postopanjem izrečejo za nične.

Zastopstvo državljanov kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Združenih državah v Ameriki je sprejela švedska vlada in ukazala tamkajšnjim švedskim konzularnim uradom, da zastopajo zahtevke naših državljanov v zapuščinskih, zavarovalnih in odškodninskih zadevah in enakih pravnih stvareh (obvestilo v just. min. naredb. iz 1917, št. 275, razpis predsedništva viš. dež. sodišča v Ljubljani z dne 2. februarja 1919, preds. 168/26—19).

Dr. M. D.

d) Železniški erar države Srbov, Hrvatov in Slovencev ni pasivno legitimiran za odškodninske tožbe iz prevozne pogodbe, ki se je sklenila z bivšo c. kr. železniško upravo in je škoda nastala pred državnim preobratom.

Deželno kot trgovinsko sodišče v Ljubljani je tožbo firme B proti železniškemu ararju zaradi 21.714 K s sodbo z dne 18. septembra 1919, Cg II 57/18/, zavrnilo.

Tožnica trdi, da je dobivala v letih 1197 in 1918 po državni železnici, ki je prevzela prevoz, več pošiljatev vina, da se je pa ob sprejetju blaga na ljubljanski postaji pokazal pri pošiljativah, izvršenih do meseca marca 1918, primanjkljaj vina, odnosno se je tudi izgubil prazen sod ter znaša zadevna tožencu reklamacijskim potom naznanjena skupna škoda 21.714 K. Vsled tega zahteva tožnica od toženca plačilo tega zneska s 6% obrestmi od posameznih reklamacij dalje.

Toženec predlaga zavrnitev tožbenega zahtevka, predvsem radi nedostajanja pasivne legitimacije, ker pride kot eventuelni dolžnik le bivši c. kr. železniški erar, ne pa toženi železniški erar države Srbov, Hrvatov in Slovencev v poštev.

Vsled tega se je omejila razprava na ta ugovor ter je tožnica trdila, da obstoja državna železnica, ki je prevzela zadnevni prevoz, še vedno neizpremenjena in da je rešiti le vprašanje njenega zastopstva. Zastopa jo pa finančna prokuratura v Ljubljani.

Razlogi.

Toženčev ugovor glede nedostajanja pasivne legitimacije je utemeljen.

Vtoževani odškodninski zahtevki so nastali za časa, ko je tvorila prevozna železnica del imetja bivše avstrijske države (§ 287 obč. d. z.) ter bila tudi v upravi dotične države. Vsled poznejšega političnega preobrata tvori sicer navedena železnica sedaj del imetja države Srbov, Hrvatov in Slovencev ter se je vsled naredbe celokupne vlade z dne 14. novembra leta 1918, št. 111 Urad. l., nahaja v upravi te države tako, da je država Srbov, Hrvatov in Slovencev glede navedene železnice v istini faktični naslednik bivše avstrijske države. Toda s tem ni še podana toženčeva pasivna legitimacija, marveč je dokazati, da je prešla zatrijevana obveznost bivše avstrijske države na državo Srbov, Hrvatov in Slovencev potom državne pogodbe ali enostranske izjave. Na tako državno pogodbo ali tudi le naredbo navedene kraljevine se pa tožnica ne more sklicevati, nasprotno sledi iz naredbe celokupne deželne vlade za Slovenijo z dne 17. februarja 1919, št. 366, da odklanja imenovana država prevzetje obveznosti bivšega avstrijskega erarja. Ker ni toženi erar pravni naslednik bivšega avstrijskega erarja, je proti tožencu naperjeni tožbeni zahtevk neopravičen in ga je bilo zavrniti.

Tožiteljčin priziv je višje dež. sodišče v Ljubljani s sodbo z dne 18. septembra 1919, Bo 85/19/4, zavrnilo.

Razlogi.

Z besedo »železniški erar« se običajno označuje državo, kolikor prihaja le-ta kot lastnica železniških podjetij v poštev; pravni subjekt glede zasebno-pravnih razmer, izvirajočih iz te vrste državnega premoženja, pa v stvarnem bistvu ni »železniški« erar, temveč »erar« sploh, torej država kot imetnica »državna železnica« imenovanega podjetja; stvar je pri državi, udejavljajoči se na zasebno-pravnem polju pridobitve, bistveno ista kakor pri posameznem fizičnem pravnem subjektu, ki je imetnik pod posebno firmo upravljanega podjetja: podjetje kot tako ali firma kot taka, ki ni nič več in nič manj kakor ime, pod kojim podjetnik-trgovec opravlja svoje trgovske posle in oddaja svoj podpis (čl. 15 trg. zak.), ni niti dolžnik niti upnik iz (z ozirom na podjetje) nastalih pogodbenih ali drugih pravnih razmer; nositelj tozadevnih pravic oziroma dolžnosti je in ostane imetnik podjetja oziroma firme.

Navzlic temu tedaj, da označuje predmetna tožba kot toženo stranko »železniški erar« (za državno železnico v Ljubljani), ne more biti nobenega dvoma o tem, da vtožuje tožiteljica baje ji pristoječo terjatev v znesku 21.714 K s prip. proti državi S. H. S. kot imetnici oz. lastnici v poštev prihajajočega železniškega podjetja.

Toda naši državi ne pritiče kakovost prave tožene stranke, to se pravi, njej manjka v tem pravnem sporu, kakor je prvo sodišče pravilno izreklo, pasivna legitimacija.

Iz dejstva, da določa občni drž. zakonik izrecno (§§ 1278 in 1400), v katerih slučajih preidejo obveznosti vsled pravnih opravil med živimi od prvotnega dolžnika na drugo osebo, brez dvoma sledi, da tak prehod dolžnosti ni spojen z golim prevzetjem podjetja, temveč da se loči obveznost od podjetnikove osebe in preide na prevzemnika le tedaj, ako je za to ločitev oziroma za ta prehod podan poseben, iakšno obveznostno izpremembo ustvarjajoči naslov; stvar pa je ista po trgovskem zakoniku, kojega določilo glede možnosti prehoda firme kot take (čl. 22), nima z le-tem vprašanjem ničesar opraviti.

Ni pa nobene zakonite podlage za to, da se drugače presodi prehod predmetne vrste, namreč slučaj, da pride podjetje vsled osnove nove države na le-to: s prevzemom podjetja v svojo oblast, prevzela je država iz pravnih razmer podjetja nastale obveznosti le toliko, kolikor jih je z učinkom proti upnikom izrecno ali s konkludentnimi dejanji naseljala; da se je pa to zgodilo v tem slučaju, tožiteljica niti ne trdi.

Mnenje prvega sodišča, da toženi državi S. H. S. nedostaje pasivne legitimacije, odgovarja torej brez ozira na naredbi z dne 14. novembra 1918 in z dne 17. februarja 1919, kateri niti posredno ne rešita spornega vprašanja, povsem pravnemu in dejanskemu položaju in tudi v tem ni zgrešeno, da je bilo tožbeni zahtevek peremptorično zavrniti, kajti ne more biti nobenega prepira o tem, da je vprašanje, je li država S. H. S. glede po tožiteljici uveljavljene terjatve takozvana »prava« tožena stranka, z ozirom na predmetni dejanski položaj končno veljavno rešeno in da bi bila tožba, oprta na zatrjevano dejstvo, da je država SHS bodisi vsled tozadavnega meddržavnega sporazuma, bodisi vsled drugega posebnega prevzeta obveznosti podjetja postala tudi dolžnica nasproti tožiteljici, povsem druga tožba, koji se pod označnim pogojem ne bi dala »res iudicata« z uspehom ugovarjati.

Prizivu je bilo torej vsak uspeh odreči.¹⁾ **A. G.**

e) Državni nadzornik je za svoje čine odgovoren le administrativnim oblastvom.

Tožnik zatrjuje, da je kupil od bivšega pevskega društva »Feuerwehrsängerriege«, pozneje »Männergesangverein« harmonij, katerega je hranil v svojih gostilniških prostorih. Toženec, ki je bil junija 1919 imenovan začasnim upraviteljem podružnice »Schulverein« in »Südmark«, je dal odnesti iz tož-

¹⁾ Z isto utemeljitvijo je deželno kot prizivno sodišče v Ljubljani tudi v pravnih stvareh Bc 1/19, Bc 2/19, Bc 3/19, Bc 4/19 zavrnilo enake tožbene zahteve, naperjene proti državnemu Zakladu Srbov, Hrvatov in Slovencev.

nikove gostilne harmonij v bivšo ljudsko šolo podružnice »Schulverein«, ker mu je več oseb zatrjevalo, da je harmonij last te podružnice. Toženec je bil od okrajnega glavarstva še posebej podučen, da se naj obrača v vseh vprašanih glede uprave podružnic »Schulverein« in »Südmark« na višjega sekvestra. V tem slučaju je višji sekvester izrecno prepovedal tožencu harmonij izročiti, dokler ne dokažejo oni, ki si ga lastijo, pravno-veljavne pridobitve.

Okrajno sodišče v Šoštanju je s sklepom (C 52/19) zavrnilo tožbeni zahtevek na vrnitev odvzetega harmonija in stolice in na plačilo za porabo od 8. julija 1919 do vrnitve dnevni 5 K, zaradi nedopustne pravne poti. Toženec je ravnal le kot administrativni organ države in se je tožniku obrnil za pomoč na višjo administrativno oblast ter je tudi administrativnim potem dognati vprašanje, ali je tožnik postal pravno-veljavno lastnik harmonija ali ne.

Rekurzna inštanca je ugodila tožnikovemu rekurzu in naročila prvemu sodišču, da brez ozira na ugovor nedopustnosti pravne poti razpravlja v glavni stvari in razsodi. Iz razlogov: Lastninska pravica spada po določbi § 366 obč. d. z. kot zasebnopravno razmerje v podsodnost rednih sodišč. Glasom § 9 istega zakona ostane ta določba v veljavi, dokler je zakonodajalec ne predrugači ali odpravi, kar se doslej ni zgodilo, tudi ne z naredbami o sekvestraciji premoženja neprijateljskih državljanov. Država bi morala tožiti ali tožena biti iz naslova lastnine le rednim sodnim potom, ako bi nastal spor vsled uporabe naredbe o sekvestraciji premoženja neprijateljskih državljanov od 17. avgusta 1915 št. 6717, ki se lastninske pravice ne tiče.

Vprašanje, ali je tožba proti tožencu nedopustna, ker je toženec v svojstvu vladnega organa po nalogu viših odvzel tožniku harmonij in stajalo in oboje še danes hrani, je pravzaprav vprašanje pasivne legitimacije, ki spada v stvarno rešitev spora in se mora rešiti z razsodbo, ne pa s sklepom. Toda tudi to vprašanje ni bilo rešeno v soglasju z zakonitimi predpisi. Toženec ne spada kot upravitelj v nobeno kategorijo državnih uslužbencev, ki so glasom zakona z dne 21. decembra 1867 št. 145 drž. z. čl. 12 izključeni od podsodnosti

rednih sodišč, če kršijo tuje pravice med opravo službenih dolžnosti. Upravnikova služba je le začasna ter slična službi prisilnih upraviteljev ali sekvestrov po § 968 obč. drž. z. Poleg tega priznava toženec sam, da hrani, torej detenira sporna predmeta, to pa je okolnost, ki zadostuje glasom določbe § 369 obč. d. z., da je smel tožnik naperiti proti njemu lastninsko tožbo. Toženec bi se utegnil rešiti posledic v zmislu §§ 22 in 23 c. p. r., ako bi bil pozval pravočasno svojega avktorja v spor in bi bil ta prevzel mesto njega pravdo. Ker pa tega ni storil, mora ostati toženec še nadalje v pravdi.

Stol sedmorice v Zagrebu je ugodil s sklepom od 2. julija 1920 revizijskemu rekurzu in obnovil prvosodni sklep v celem obsegu.

Razlogi:

Tožnik opira tožbo na zasebnopravni naslov lastnine in zahteva od toženca vrnitev harmonija v smislu §§ 366 in 369 o. d. z. V takih sporih odločuje civilno sodišče in toliko je pritrđiti sklepu rekurznega sodišča. Toda ugotovljeno je, da toženec ni odvzel harmonija tožniku zase, da je nasprotno vzel harmonij v svoji lastnosti kot začasni sekvester podružnic »Schulverein« in »Südmark« v Velenju, in da je odklonil vrnitev harmonija po nalogu višjega sekvestra s tem, da pravnoveljavna pridobitev harmonija od tožnikove strani ni bila izkazana.

Še sedaj veljavni dvorni dekret od 14. marca 1806 št. 758 zb. just. ak. pa določa, da ni mogoče tožiti državnih uradnikov pred civilnimi sodišči radi njih uradniških opravil. Toženi je po svojem poklicu učitelj in ni državni uradnik — v ožjem zmislu te besede — toda postavljen je bil od države za sekvestra in je kot tak izviševal državne posle, torej službo državnega uradnika (v širšem pomenu te besede, kakor ga ima v mislih citirani dvorni dekret), tako da veljajo zanj kot od države nastavljenega sekvestra brez dvoma določbe tega dekreta. Glede civilnopravnih določb ugotavlja navedeni dvorni dekret izjemo, ki je za sodnika obvezna (ius cogens). Tožniku se je kot sekvestru izročila uprava premoženja podružnic »Schulverein« in »Südmark« v Velenju in je moral skrbeti za to, da

se imovina ne poskrije ali kako drugače ne odtegne upravi in nadzorstvu.

Pri presoji vprašanja, ali je proti tožencu dopustna pravna pot, ne pride v poštev, če in kako je pridobil tožnik lastnino harmonija, če je bilo pravilno postopanje toženčevo, ko je harmonij odvzel tožniku, če je dopustna lastninska tožba proti državi sami; — zadostuje pač gori navedena ugotovitev, ki ustvarja za toženca izjemno stališče, da se ga ne more tožiti pred rednim sodnikom. Če je bilo morda postopanje toženca kot od države postavljenega sekvestra nepravilno, mogel bi se tožnik pritožiti na višjo oblast; vprašanje pa, če ima tožnik pravico lastninske tožbe proti državi, ni rešiti v predmetnem sporu in tozadevno tudi ni pritrčiti razlogom pravosodnega sklepa, ki brez potrebe ugotavlja, da bi bilo administrativnim potom rešiti vprašanje, ali je tožnik postal lastnik harmonija ali ne.

Brezpomembno pa je sklicevanje rekurznega sodišča na § 968 o. d. z., ker se ta določba nanaša le na zasebnopravno sekvestracijo sporne stvari, ki jo dajo sekvestru v hrambo stranke ali pa sodišče. Enako brezpomembno je sklicevanje na določbe §§ 22 in 23 c. pr. r., da bi bil namreč toženec mogel pravočasno svojega avktorja (državo) v spor pozvati, ker tudi te določbe urejajo le civilnopravno razmerje med tožencem in avktorjem, v katerega imenu stvar poseduje. V obeh ozirih velja za toženca izjema po navedenem dvornem dekretu.

Dr. Kukovec.

f) **Izvršba s prisilno osnovo zastavne pravice na nepremičnino, na kateri je zaznamenovana fidejkomisarična substitucija, je dopustna tudi proti fiducirarju, a le nekvarno pravicam substitutov. (§ 88 i. z.).**

Zahtevajoča upnica je predlagala, da se ji dovoli prisilna osnova zastavne pravice na zemljišču zavezane stranke. Okrajno sodišče je predlog zavrnilo kot nedopusten, ker je na imenovanem zemljišču zaznamovana fidejkomisarična substitucija za štiri ml. otroke zavezane stranke.

Rekurzu proti temu sklepu je deželno sodišče ugodilo in dovolilo izvršbo s prisilno osnovo zastavne pravice po vknjižbi na imenovano zemljišče, to pa nekvarno fidejkomisarični substituciji, zaznamovani za ml. otroke.

Stol sedmorice, odd. B je zavrnil s sklepom od 27. maja 1920 opr. št. Nt. 31/20/2 revizijski rekurz iz nastopnih razlogov:

Razlogi pobijanega rekurznega sklepa so povsem umestni in neupravičena je trditev pritožnikov, da se jim godi krivica.

Fiducijarka (zavezanka) je res dolžna, da svoj čas izroči substitucijsko zemljišče fidejkomisarjem v nepokvarjenem pravnem (zlasti od nje ne na novo obremenjenem) in stvarinskem stanju; — ta njena dolžnost napram pritožnikom pa se je varovala z omejitvijo dovoljene obremenitve, da ne sme biti kvarna njihovim pravicam. Kadar in če stopi svoj čas njihova substitucija v veljavo, mogla se bo zadevna izvršilna zastavna pravica izknjižiti.

V zmislu § 447 obč. d. z. je upnik, ki ima zastavno pravico na stvari (vknjiženo zastavno pravico na zemljišču) upravičen zahtevati poplačilo svoje terjatve iz te stvari. — Posebej pa določa še § 88 zadnji odstavek izvr. r., da ima prisilna osnova zastavne pravice to moč, da sme zavoljo izvršljive terjatve seči z izvršbo na zemljišče neposredno zoper vsakega, kateri ga pridobi pozneje.

Ta zastavna pravica pa nikakor ni tako absolutna kakor trdijo pritožniki — da bi se ne dala utesniti tako, da velja le pogojno v okviru fidejkomisarične substitucije in nekvarno pravicam pritožnikov (§ 468 odz.).

Fiducijarka je omejena lastnica substitucijskega zemljišča in le za njeno omejeno lastnino velja prisilna zastavna pravica tako, da je moč zahtevajoči upnici nadaljevati izvršbo za časa še obstoječe substitucije le na dohodke substitucijskega posestva in le za slučaj, da postane zavezanka prosta lastnica, tudi na substanco posestva samega. Ker pa dovoljena izvršilna zastavna pravica ne sme biti kvarna fidejkomisaričnim substitutom, se je v to svrhu utesnila z dostavkom »nekvarno« . . . tako da zlasti glede njih ne velja zadnji odstavek § 88 i. r., to se pravi, da dovoljena izvršba proti njim, kadar pridobe za se

prosto lastnino substitucijskega sredstva, ne bo imela nobene moči.

Navedena omejitev je veljavna ravno v prid pritožnikom v navednem zmislu in ni sama sebi naravnost nasprotujoča, ker se da prav dobro ločiti omejena zavezankina lastnina od substitucijskih pravic pritožnikov in ker se da prisilna zastavna pravica pridobljena proti zavezanki, omejititi tako, da ni v kvar substitucijskim pravicam; torej je ta omejitev dopustna, zakonita in mogoča.

Dopustna pa je taka omejitev tudi po zemljiškoknjižnem zakonu. Ker se ni dovolila potom zemljiškoknjižne zaznambe, potem to omejitev tudi ni presojevati z vidika »zaznambe«, temveč se je glede dopustnosti navedene omejitve ozirati tudi še na druge določbe zemljiškoknjižnega zakona. Omejitev zastavne pravice po fidejkomisarični substituciji je del zadevne vknjižbe in jo je v zmislu § 5 z. z. vpisati kot bistveno določilo (omejitev) te zemljeknjižne pravice. Taka omejitev je, kot gori navedeno, pravno in pojmovno možna in je torej njen vpis kot del vknjižbe dopusten. Da pa se je dovolila vknjižba izvršilne pravice z navedeno omejitvijo, ne nasprotuje dolžbi § 96 z. z. ker je v zmislu § 95 z. z. takrat, kadar zahtevka ni moči dovoliti v polnem razsežaju, dovoliti zahtevka, kolikor je dopusten.

Dr. K. J.

g) Vpis državnega zdravilišča »Rogaška Slatina« v trgovski register.

Finančna prokuratura je predlagala pri okrožnem kot trgovskem sodišču v Celju na podlagi zadevnih dopisov deželne vlade za Slovenijo ter člena 208 mirovne pogodbe spremembo v trgovskem registru vpisane tvrdke: »Landeskuranstalt Rohitsch Sauerbrunn«, lastnik: »Steiermärkische Landschaft« tako, da se glasi vpis: »Državno zdravilišče Rogaška Slatina«, novi lastnik: »državni zaklad kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev«.

Sodišče je zavrnilo predlog in pa proti njemu vloženo opozoritev iz teh razlogov:

»V tej zadevi gre, kolikor se tiče predlaganih vpisov za vprašanje zgol zasebnopravnega značaja, ki se more rešiti le na podlagi obstoječih in veljavnih zakonov. Na tem ne more nič spremeniti naknadno predloženo potrdilo deželne vlade, kajti ona ni poklicana in ni pristojna za rešitev zasebnopravnih vprašanj, ampak so za to pristojna edinole sodišča. Razumtega pa tudi to potrdilo ničesar ne dokazuje glede razmer v trgovski register vpisane trgovske firme »Landeskuranstalt Rohitsch Sauerbrunn«. Sklicevanje na mirovno pogodbo je zgrešeno, ker predlagateljica sama prizna, da pogodba še ni ratificirana, še manj pa razglašena. Da bi se morala sodišča ozirati na članke v neuradnih časopisih, je preveč zahtevano. S tem bi se opustila vsaka podlaga za zanesljivo judikaturu; v tem oziru ne morejo biti poklicana sodišča, »pomagati v prvi vrsti pri vpostavitvi rednih odnošajev«, sodišča, ki morejo soditi le na podlagi veljavnih zakonov. — Nikakor ni nočorično, da je mirovna podlaga z avstrijsko republiko dejansko že v veljavi; nasprotno je sodnji iz nekaterih pravnih zadev iz zadnjega časa znano, da so tuzemske upravne oblasti še vedno na stališču, da je smatrati avstrijsko republiko kot neprijateljsko državo, in da se zlasti pripadnike avstrijske republike ne sme pripustiti k udeležbi pri tuzemskih družbah.

Ali je dežela Štajerska prenehala eksistirati kot pravna oseba na teritoriju kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, osobito zlasti glede svojih zgol zasebnopravnih razmer, to vprašanje je v tesni zvezi z vprašanjem, ali more mirovna pogodba biti podlaga za rešitev tega predloga, to vprašanje pa je kakor že navedeno zanikati.«

Višje deželno sodišče v Ljubljani je ugodilo rekurzu finančne prokuratorje s sklepom z dne 2. junija 1920 opr. št. R II 61/20:

Razlogi:

Neutemeljeno je naziranje prvega sodišča, da v osebni imeinika omenjene firme ni premembe. S preobratom je notorno prišel z južno Štajersko tudi Rogaški okraj pod območje države SHS. Glasom naredbe celokupne vlade na ozemlju SHS v Ljubljani z dne 14. novembra 1918, št. 111 ur. l. št. 11 o pre-

hodu uprave je narodna vlada SHS v Ljubljani v imenu Narodnega veča v Zagrebu kot takratnega najvišjega činitelja v državi SHS prevzela upravo vsega v členu I, točka 2 označenega ozemlja (Slovenije) kot dela države SHS, torej tudi v gori navedenem okraju ležeče Rogaške Slatine. Vse avtonomne oblasti in naprave v omenjenem ozemlju, vsi posli deželnih odborov so prešli pod vrhovno vodstvo Narodne vlade, ozir. njenih stvarno pristojnih oddelkov (čl. I. t. 1, 2, 3 in čl. III. t. 1, 3 omenjene naredbe).

Kar se pa tiče prehoda oblasti Narodnega veča v Zagrebu, ozir. v njegovem imenu opravljajoče Narodne vlade v Sloveniji v Ljubljani na državno vlado glej adresu Narodnega veča v Zagrebu in zadevno proklamacijo Njegove Visokosti Regenta o ujedinenju Srbije z zemljani nezavisne države Slovencev, Hrvatov in Srbov v edinstveno kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. (Beograd z dne 4. decembra 1918 ur. I. št. XVIII). K temu pride glede zdravilišča »Rogaška Slatina«, še potrditev deželne vlade v Ljubljani, ozir. poverjenišтва za javna dela z dne 8. aprila 1920 (priloga D), da je deželna vlada za Slovenijo prevzela to zdravilišče v svojo last, ter da ga upravlja kot svojo.

Ker je potemtakem predlog finančne prokurature na vpis v trgovski register v sklepu navedenih sprememb utemeljen, je bilo ugoditi rekurzu, toda ne ozirajje se na izvajanja glede mirovne pogodbe, ki v našem kraljevstvu ni še bila ratificirana. **Souvan.**

h) Vpis tuzemskih parcel v železniško knjigo južne železnice na Dunaju ni dopusten.

Z razglasom od 8. spetembra 1919 opr. št. Nc. II 3/19/1 je okrajno sodišče v Mariboru uvedlo postopanje v zmislu § 40, 22 zakona od 9. maja 1874 št. 70 d. z., da se od južne železnice kupljeni deli parc. št. 888/1 k obč. Ormož pripišejo k železniškoknjižni vlogi F, ki jo za južno železnico vodi deželno sodišče na Dunaju.

Proti temu sklepu je finančna prokuratura v Ljubljani v imenu javne državne uprave vložila na okrožno sodišče v Ma-

riboru opozoritev oziroma rekurz ter je predlagala, 1.) da sodišče razveljavi navedeni razglas in zavrne predlog južne železnice za odpis dela parc. št. 888/1 k. o. Ormož; 2.) da predlagateljico pozove, da v zmislu §§ 4, 10, 12 zak. z dne 19. maja 1874 št. št. 71 predvsem zaprosi za otvoritev začasne vloge pri pristojnem glavnem sodišču kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, oziroma naj si izprosi za postopanje v tej zadevi službenim potom navodila od poverjeništvu za pravosodje.

S sklepom od 23. junija 1919 R I 22/19 je okrožno sodišče v Mariboru ugodilo rekurzu toliko, da se predlog južne železnice na Dunaju zavrne, zavrnilo pa ostali predlog.

Razlogi:

V § 4 odst. 2 zakona z dne 19. maja 1874 št. 70 drž. zak. je določeno, da se za železnice, ki prestopijo ozemlje, za katero velja ta zakon, in za tuje železnice, katere s kosom svoje proge segajo v to ozemlje, otvori po en vložek za tisti del, ki leži na tem ozemlju. Po § 10 istega zakona morajo železniško knjigo osnovati in pisati 1.) za železnice, ki ne prestopajo deželne meje, sodni dvor prve stopnje na sedežu političnega deželnega oblastva; 2.) za železnice, ki vodijo čez več dežel, tisti sodni dvor prve stopnje v mestu političnega deželnega oblastva ene ali druge dežele, pri katerem prosi podjetje za otvoritev vložka. Vendar določi v tem slučaju trgovsko ministrstvo izmed več sodnih dvorov tistega, pri katerem je za vse knjižne jedinice tega podjetja napraviti in pisati vložke.

Iz navedenih zakonitih določb pa sledi nedvomno, da je bilo osnovati in pisati za vse železnice, ki so tekle po ozemlju Avstrije, za katero (ozemlje) je veljal citirani zakon, železniške knjige le od tuzemskih (t. j. takrat avstrijskih) sodnih dvorov, naj je šlo za železnice, ki so prestopale omenjeno ozemlje, ali za tuje železnice, ki so s kosom svoje proge segale v to ozemlje, in sicer za oni del železnice, ki je šel po tem ozemlju (§ 4 cit. zakona.) Ni bilo torej dopustno, da bi se bilo tukajšnje (avstrijsko) ozemlje vpisalo v tuzemsko železniško knjigo.

Južna železnica, ki je last društva s sedežem na Dunaju, je z ozirom na spremenjeni državnopravni položaj tuja železnica in torej veljajo že v zmislu zgoraj navedenih določb po naredbi poverjenišтва za pravosodje od 31. oktobra 1918 št. 6 II. odstavek sedaj tudi še za pokrajino Slovenija kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ni dopustno, da bi se v predlogu omenjeni del zemljiške parcele št. 888/1, ki je zapisan v zaznamku št. XXI o javnih dobrih k. o. Ormož, odpisal in pripisal k železniški parceli št. 900, vpisani v železniškoknjižni vlogi F železniške knjige, ki jo vodi deželno civilno sodišče na Dunaju.

Nadalje je uvaževati, da se je na podlagi zakona od 17. junija 1915 v postopanju z imovino podanikov držav, ki so v neprijateljstvu s Srbijo in sklepa ministrskega sveta z dne 5. februarja 1919 št. 2029, ki razširja veljavnost omenjenega zakona na vse ozemlje kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev s sklepom ministrstva za trgovino in industrijo od 30. aprila 1919 št. 6717 odredilo, da se tudi vse nepremičnine na ozemlju te kraljevine, ki pripadajo državljanom, družbam ali podjetjem navedenega zakona in navedenih sklepov, ako bi sodišče pripomoglo k vpisu tuzemske nepremičnine v železniško knjigo nam neprijateljske države in s tem predlagateljici olajšalo nedovoljeno razpolaganje z nepremičnino.

Rekurzu je bilo v tem oziru ugoditi, ni pa bilo ugoditi rekurzu, kolikor se ž njim predlaga, naj okrajno sodišče predlagateljico pozove, da v zmislu § 4, 10 in 12 zak. z dne 19. maja 1874 št. 70 drž. zak. predvsem zaprosi za otvoritev začasne vloge pri pristojnem zbornem sodišču kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, oziroma si izprosi za postopanje v tej zadevi službenim potom navodila poverjenišтва za pravosodje, ker je stvar predlagateljice, kaj hoče ukreniti po zavrnitvi predloga, ko še ni izdanih navodil glede osnovanja železniške knjige za progo južne železnice, kolikor teče po ozemlju kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev oziroma, ker je z zavrnitvijo predloga stvar za sodišče končana.

i) Po vojnodajatvenem zakonu z dne 26. decembra 1912 d. z. št. 236 zaseženi prostori se ne morejo odpovedati sodno niti izvensodno, ker je sodna pot izključena, ako so se zasegli prostori za bivšo c. kr. vojaško upravo in jih uporablja vojaška uprava ravnotako iz naslova vojnodajatvenega zakona, če tudi jih ni formalno za se rekvirirala.

Okrajnc sodišče v Ljubljani je v pravni stvari tožiteljice firme A. proti državnemu zakladu Srbov, Hrvatov in Slovencev zaradi odpovedi skladišča s sodbo z dne 6. junija 1919 opr. št. C IV 224/19/3 razveljavilo izvensodno odpoved od 8. maja 1919.

R a z l o g i.

V tem slučaju je ugotovljeno na podlagi svedočbe pričeh X v zvezi z vojaškim dopisom od 4. februarja 1918 Res. št. 63/41, da je vojaška oblast izrecno zahtevala in zasegla dne 14. februarja 1918 vse odpovedane prostore na podlagi § 19, odst. 2 in § 21 odst. 3 in 4 vojnodajatvenega zakona od 26. decembra 1912 št. 236 d. z., nadalje, da se je tožiteljica izrecno odpovedala vsakemu odpovednemu roku in, da to razmerje še dejansko nepremenjeno traja naprej in so vsi odpovedani prostori še sedaj zaseženi brez pretrganja po vojaški oblasti.

Iz te ugotovitve pa nadalje izhaja, da ne gre za civilno-pravno, v presojo sodišč spadajočo zadevo, marveč za zadevo, katera je po zakonu izrecno pridržana rešenju po upravni oblasti. Zaradi tega ne spada ta zadeva na pravno pot in je torej tudi zasebnopravna odpoved izključena ravno iz razloga, ker med strankama ne obstoja zasebnopravno pogodbeno razmerje.

V obličnem oziru je vendar z meritoričnim rešenjem dognati to zadevo, ker temelji rešitev ravno v vprašanju, ali je sploh dopustna zasebnopravna odpoved, ki pomenja začetek sodnega postopanja in, ker je moči samo z dejanskim razveljavljenjem odpovedi izreči nedopustnost pravne poti.

Tožiteljica sicer uveljavlja, da je pač svojčas zasegla vojaška oblast oziroma bivši c. in kr. vojni erar avstro-ogrške monarhije te prostore, da je pa ta vojaška oblast nehala obstajati in da je s prenehanjem tega obstanka tudi prenehal njen

pravni naslov, ter da toženec, sedanji državni erar, sploh nima nobenega pravnega naslova za rabojemno razmerje.

Toda ta ugovor je neutemeljen, če se uvažuje, da avstro-ogrska monarhija ni mogla kar brez vsakega sledu izginiti, marveč je ostalo njeno ozemlje in premoženje, njene pravice in zaveznosti nasproti drugim in se nahaja torej pravna osebnost bivšega cesarskega erarja prav istotako v likvidaciji, dokler se ne razrešijo končno vse likvidacijske zadeve, najsi so se tudi na ozemlju bivše monarhije osnovala nove države z novimi pravnimi osebnostmi. Pred to likvidacijo je izvršeno pač samo prenehanje oblike ne pa bistvenost, ki preneha še le s končano likvidacijo.

V tem oziru tudi tožiteljica sama ne navaja in ne more navajati dneva oziroma trenutka, s katerim bi naj prenehal vsak obstanek pravne osebnosti bivše monarhije in ravno dejstvo, da zastopa sedanji vojaški erar ista finančna prokuratura kakor prej, je dokaz, da se potrebna likvidacija še ni izvedla.

Tudi dejstvo, da baje preti najeti zgradbi nevarnost porušanja, ne pride v zmislu § 1118 o. d. z. v tem slučaju v poštev, ker je pravna pot izključena in ker je vrhu tega pač jasno, da more in mora tožiteljica neposredno doseči vse potrebne popravke upravnim potom.

Tožiteljčin priziv je deželno sodišče v Ljubljani z razsodbo z dne 28. avgusta 1919 opr. št. Bc III 84/19/4 zavrnilo.

Razlogi.

Po neizpodbitnih ugotovitvah prvega sodnika je obvestila c. in kr. topničarska oboroževalna postaja v Ljubljani mestni magistrat v Ljubljani z dopisom z dne 9. februarja 1918 št. 63/41, da zahteva tovarniške prostore firme A. v zmislu določb §§ 19, odst. 2 in 21 odst. 4 in 5 vojnodajatvenega zakona od 26. decembra 1912 d. z. št. 236 in ga naprosila, da odredi v to svrhu komisijo. Ta se je vršila potem v navzočnosti zastopnikov vojaške oblasti, mestnega magistrata ter tožnice dne 21. februarja 1918, pri katerej je glasom zapisnika tega dne navedena topničarska oboroževalna postaja zahtevala v vpo-

rabo vse zdaj po tožnici odpovedane prostore proti odplačilu po najeminski tarifi določene odškodbe in katere je, kakor sledi iz spisov, od navedenega časa dalje tudi faktično vporabljevala. Iz tega pa sledi nepobitno, da je c. in kr. topničarska oboroževalna postaja zasegla navedene prostore v zmislu vojnodajatvenega zakona z dne 26. decembra 1912, d. z. št. 236, kakor to tudi izhaja iz dopisa c. in kr. topničarske oboroževalne postaje v Ljubljani z dne 9. februarja 1918 na mestni magistrat ljubljanski. Na tej ugotovitvi ne more spremeniti ničesar v nadaljevanju zapisnika z dne 21. svečana 1918, napravljenem pri mestnem magistratu ljubljanskem s tožnico, navedeno dejstvo, da se zadovoljuje firma z izračunanimi najeminskimi zneski, ker ta enostranska izjava na svojstvu opravila vojne dajatve ničesar spremeniti ne more.

Glasom lastnih tožničnih povedb se vojaški erar (poveljstvo II. vojnega okrožja) še sedaj nahaja v rabi po c. in kr. topničarski oboroževalni postaji zaseženih prostorov, in sicer kakor zatrjuje toženi erar, iz nujne potrebe kot skladišče za vojaško opremo in topničarsko gradivo, vse to iz naslova vojnodajatvenega zakona od 26. decembra 1912, d. z. št. 236, katerega veljavnost se je vsled izrednih razmer podaljšala z naredbo celokupne vlade za Slovenijo od dne 29. januarja 1919, št. 328, uradnega lista za nedoločen čas. Nepotrebno je za to razmotrivanje vprašanja, ali je sedanji vojni erar pravni naslednik bivšega avstro-ogrškega vojnega erarja. Sedanja vojaška uprava izvaja svoje pravice povsem samostojno in primerno in ne spremeni na tej ugotovitvi ničesar okolnost, da jih formalno za se ni rekvirirala. V to ni imela pač nobenega povoda, ker se je v uporabi zaseženih prostorov faktično nahajala, odnosno se še sedaj nahaja. Prvi sodnik je zato popolnoma pravilno ocenil dejanski položaj in izvedene dokaze, ko je prišel do zaključka, da ne gre za zasebnopravno razmerje. Če pa med strankami ne obstoji nobena najemna pogodba, ki bi sploh opravičevala odpoved v zmislu določb civ. pr. r. 560 sled., se je odpoved po vsej pravici razveljavila. Prizivu torej ni bilo ugoditi.

A. G.

B. Kazensko pravo.

a) **Mari nasprotuje uporabi določb § 37 voj. kaz. pr. reda o izločbi in posebni izvedbi sozveznih kazenskih stvari določba § 102 voj. kaz. zak., po kateri naj se ravna s tuzemcem, ki je bil radi kaznjivega dejanja v inozemstvu že kaznovan, po voj. kaz. zakoniku in naj se mu že prestana kazen uračuna v ono po voj. kaz. zakoniku izrečeno?**

Odgovor na to vprašanje je postal dvomljiv v tem-le slučaju:

Radi tatvine več kot dvakrat kaznovani pešec A. A. je storil dne 23. septembra 1913 vnovič tatvino in je ubežal dne 25. novembra 1913 v inozemstvo. V Berlinu je bil kaznovan, ne da bi se doznalo njegovo vojno begunstvo, z rzsodbo z dne 3. junija 1914 radi tatvine, storjene v tolpi (Bandendiebstahl), intelektualne ponaredbe javnih listin in ponovne porabe napačnega imena na 2 leti in 4 mesece ječe. To kazen je prestal do cela, ali med izvršitvijo te kazni je storil telesno poškodbo, radi katere je bil obsojen od večniškega soda v Raviču z rzsodbo z dne 8. aprila 1915 še na 1 mesec zapora. Med transportom v novo pristojno kaznilnico, kjer bi prestal še ta mesec zapora, je pobegnil. toda javil se je 8. novembra 1916 pri c. in kr. avstr.-ogrskem generalnem konzulatu v Berlinu, da odsluži vojno dolžnost. Da je vojni begunec, je seveda zamolčal. Poslali so ga k dopolnilnemu okrajnemu poveljstvu v domovino, kjer je bil pripoznan za vojnega begunca in dodeljen pehctnemu polku. Dne 11. januarja 1917 je pobegnil drugič, to pot z bojnega polja, pa je bil 6. februarja 1917 zasačen pri žepni tatvini v domovini. Sedaj je bil prestavljen k novemu polku in poslan na bojno polje. Začetkom leta 1918 je dobil dopust, s katerega bi se moral povrniti do 10. marca. Ta dopust pa je samovoljno prekoračil, dokler ga niso dne 23. aprila 1918 zasačili pri novi žepni tatvini. Držali so ga le kratko v zaporu v zaledju in poslali zopet na bojno polje. Tako je postalo bojno sodišče pristojno za vsa njegova kaznjiva dejanja!

Trije vojni ubegi (hudodelstvo prve, dvakrat nadaljevane desercije po §§ 183, 195 d, 196 voj. kaz. zak.) bili so že na podlagi spisov jasni, zreli za sodbo. V inozemstvu storjena dejanja,

radi katerih je bil že obsojen, še niso bila znana, niti spisi niso bili poklicani od tujih sodišč. (V sodnem aktu se je nahajal le spis o kazenski izvršbi.) Obsodba zaradi treh žepnih tatvin se nikakor ne bi mogla drugače izvršiti, nego z neposrednim zaslišanjem tistih detektivov, ki so obdolženca pri delovanju opazovali in zasačili. Begosumstvo in tudi vojaški stanovski oziri (§ 171, t. 2 in 5 voj. k. pr. r.) pa so zahtevali, da se nad obdolžencem ukrene preiskovalni zapor. Ves položaj je bil po tem, da naj se kazensko postopanje, kolikor se tiče hudodelstva prve, dvakrat ponavljane dezercije, izloči iz celokupnega postopanja in takoj ob preiskovalnem zaporu obdolženca spravi pred glavno razpravo, dočim bi teklo neizločeno postopanje dalje in seglo v tisti čas, kateri bi obdolženec odnosno obsojenec sedel v zaporu radi dezercije in kateri bi po vsem pričakovanju znašal nekaj let.

Ali tvori dejstvo, da je obdolženec že prestal dve leti in štiri mesece ječe radi dejanj, sojenih v Berlinu, zadržek zoper posebno, ločeno sodbo radi dezercije? Vsa tista, v inozemstvu storjena dejanja treba po § 102 voj. kaz. zak. podvreči novi tuzemski judikaturi, kvalifikacija bi bila pač drugačna, izrekla bi se tej kvalifikaciji primerna kazen, v katero bi se že prestana kazen zaračunila. Vse to bi bilo povsem enostavno, ako bi prišla vsa kaznjiva dejanja (neizvzemši izločene dezercije) skupno na sodbo.

Kako pa pri sodbi o obtožbi samo radi dezercije po izločbi tozadavnega kazenskega postopanja? Naj bi se tu enako oziralo že v naprej na prestano kazen radi neizločenih deliktov? Ne stopi formalno pravna zakonita določba § 37 voj. k. pr. r. v ozadje za materialno pravno določbo § 102 voj. k. zak.?

Ni zabiti, da je postopanje glede dezercije izločeno iz celokupnega postopanja v svrhu posebne izvedbe brez ozira na nasledujoče postopanje. Preostalo nasledujoče postopanje gre svojo pot naprej. Da pride do obsodbe, je v konkretnem slučaju pač verjetno, v splošnem pa ne gotovo. Sicer pa v konkretnem slučaju subjektivna sozveznost niti še ni podana, ker so se tatinski delikti odigrali pred inozemskim sodiščem. Po zakonu, in sicer po formelnopravnih določbah, ne more biti dvoma, da se sklene razsodba glede izločenih kaznivih dejanj tako, kakor

da bi izločbe ne bilo ali kakor da bi se sodilo edino le o izločenih faktih. Ko pride pozneje do razsodbe o neizločenem postopanju, onda naj se postopa po § 102 voj. kaz. zak. odnosno po § 311 voj. kaz. pr. r. in izreče primerna dodatna kazen za preostale delikte in naj se določi, koliko te dodatne kazni je že prestane; morda se izreče celo, da je vsa zadevna kazen prestana.

Ali teoretično se more ugovarjati. Pri tej razlagi bi se smela izreči kazen radi izločenih dejanj (dezercije) v najvišji dopustni zakoniti meri; ako bi prišlo pozneje do razsodbe radi preostalih, neizločenih deliktov (glede kojih pa kazenska najvišja mera ne presega one glede dezercije), bila bi določba § 311 voj. kaz. pr. r. kršena in to še takrat, ko bi vsaka nadaljna kazen odpala, ker bi bila po materialnopравни določbi § 102 voj. kaz. zak. celokupna kazen za vse delikte že prekoračena za faktično že prestano kazen radi inozemskih deliktov. Ako pa teorija brani vsled teh pomislekov možnost, kaznovati izločeni delikt prosto po najvišji meri, onda tudi v praksi ne sme biti govora o uporabi § 37 voj. kaz. pr. r., do izločbe in posebne izvedbe glede dezercije ne bi smelo priti!

Ali ta nazor ni pravilen. Oglejmo si analogen slučaj: Obnova kazenskega postopanja je bila dovoljena v korist obdolženca le glede enega dela že sojenih kaznjivih dejanj. Pride do nove razsodbe in obsodbe. Pri odmeri kazni po odst. 3 § 400 voj. kaz. pr. r. naj se vpoštevata že prestana kazen, tako da kazen za obnovljene in neobnovljene delikte skupaj ne sme presegati najvišje mere kazni, zagrožene za strožje kaznjivo dejanje. Ako pa pride pri novi sodbi (recimo: vsled milejše kvalifikacije dejanja, ki pade v obnovo) najvišja kazenska mera pod mero kazni, katero je obsojenec faktično že prebil, onda nastane pač slučaj, da je obsojenec del kazni po nedolžnem prebil, ali to ne more braniti, da bi se kazen po obnovi pravilno in v zmi-slu zakonika ne odmerila. Vsaka primera šepa, ali v našem slučaju je slično to dejstvo, da je mogoče, ali celo verjetno, da bodo inozemski fakti pali pod milejšo kvalifikacijo, da, možno bi bilo celo, da pride v tem oziru do oprostivte. V tem slučaju bi bil pač po nedolžnem zaprt — ali v inozemstvu. Ako pa pride do obsodbe, onda je možno dvoje: Stoji na neizločeno dejanje

(torej pri drugi sodbi) smrtna ali dosmrtna kazen, onda se po § 311 voj. k. pr. r. sploh ni ozirati na že prestano kazen na prostosti. Po pravilu: Lex posterior derogat priori, bi se torej na določbo § 102 voj. kaz. zak. kar nič ne oziralo, to seveda takrat ne, ako bi se storila razsodba obenem glede izločenih in neizločenih faktov (glej Motivenbericht f. d. Wehrm. str. 256). Ako so neizločena dejanja kaznjiva le s kaznijo na prostosti, in sicer ne z višjo nego izločeno dejanje, onda bo naloga kazenske izvršbe, da se prepreči dvojna kazen brez uštetve že prestane kazni. Ako pade druga kazen v čas med izvršitvijo kazni iz prve razsodbe, tako da je konec kazni iz prve sodbe večji od one kazni iz druge razsodbe, ki jo je smatrati za že prestano, onda izostane adekvatni del še neprebite kazni — in kršenja zakona ni! Da tudi poseže šele kazenska izvršitev urejujoče, je povsem dopustno, ker temelji ta ukrepitev na materijalnopravni zakoniti določbi. — Ako ne bi bilo moči tako zaračunati kazni, ker je kazen iz prve razsodbe že docela prestana (pri slučajih, ki stoje v diskusiji, bi bilo to pač nemogoče, ker je najvišja kazen na prostosti za dezercijo 10 let), onda nastopi slučaj neopravičene izvršitve kazni, ki pa ne gre na rovaš tuzemske, ampak inozemske judikature. Sicer pa, ako postane po § 311 voj. kaz. pr. r. v slučajih smrtne in dosmrtno kazni uporaba § 102 voj. kaz. zak. brezpredmetna, ji baš v manj težkih slučajih tudi ne gre pripisovati prevelike moči, osobito ne take, da bi utegnila postati zapreka za izvedbo zdravega načela o izločbi postopanja radi skrčitve preiskovalnega zapora!

Stvar stoji torej tako: V praksi sodnik pač ne pride v položaj, da bi mu določba § 102 voj. kaz. zak. hodila navskriž; v skrajnem slučaju se ji bo previdno izognil s tem, da pušti možnost dodatne kazni v meri že v inozemstvu prestane kazni odprto. Ali tega niti treba ni, ker niti teoretičnih pomislov v ni, pri izločenem kazenskem postopanju razsojati in kaznovati povsem samostojno, torej v naslovu stavljeno vprašanje brez pridržka — zanikati.

Dr. M. D.

b) Od občine izdano nakazilo za sladkorno karto je javna listina. Zadostuje, da je opremljena z občinskim pečatom in enim podpisom.

Deželno sodišče v Ljubljani je obsodilo s sodbo Vr 1025/18—15 M. F. radi hudodelstva goljufije po §§ 197, 199 d. kz. na 7 dni ječe, ker je pre naredila od občine Stražišče izdana nakazila za sladkorne karte s tem, da je povišala številke »2 celi 3 pol« na »2 celi 4 pol« in vsled tega prejela pri trgovcu več sladkorja, kakor ji je šlo. Višje deželno kot kasacijsko sodišče v Ljubljani je s sodbo od 27. marca 1919, opr. št. Kr 6/18, ničnostno pritožbo obtoženke zavrglo.

Razlogi.

Pritožiteljica se sklicuje na § 281, št. 9 a in 10 k. pr. r. ter uveljavlja, da zadevno nakazilo ni javna listina v zmislu § 199 d. k. z., češ da nima ne zakonite ne take oblike, da bi jo mladostna oseba morala spoznati za javno listino; dalje da nakaznica ni podpisana od župana in slednjič, da takim nakazilom ni po nobeni zakoniti določbi priznana lastnost javne listine.

Ta izvajanja pa niso pravno opravičena. Ne da se sicer ugovarjati trditvi, da predmetna nakazila niso v zakonu izrecno označena za javne listine. Uvaževati pa je, da je vsaka listina že tedaj javna, ako jo izda oblastvo v določeni obliki, v okvirju svojega lastnega ali odkazanega delokroga. Slovom § 3, zad. odst., nar. min. za trgovino od 4. marca 1916, št. 61 d. z., je prepuščeno političnemu deželnemu oblastvu, da določa način izdaje izkaznic za sladkor. Na Kranjskem je deželna vlada ukazala političnim okrajnim oblastvom, da določijo oddajne poslovalnice za sladkorne izkaznice in da izdajo potrebne podrobnejše predpise (§ 5. nar. od 8. marca 1916 št. 13 dež. zak.). Na podlagi teh predpisov je občinski urad v Stražišču izdajal občanom uradne izkaznice za določbeno število sladkornih kart, s katerimi so stranke dobivale sladkor od trgovca v Kranju. Občinski urad je torej izdal predmetno nakazilo v okvirju njemu zakonito odkazanega delokroga. Nikakor pa ni bilo potrebno, da jo podpiše župan sam, kajti le tedaj, če se občina komu kaj zaveže, mora pismo podpisati glavar in en svetovalec (§ 53 obč.

reda od 17. februarja 1866 št. 2 dež. zak.). Predmetno nakazilo pa ne vsebuje za občino Stražišče nikake obveznosti. Oblika nakazila je bila pravilna, opremljena z občinskim pečatom, in pritožiteljica ni imela opravičenega razloga, ne smatrati jo za javno listino.

Pritožiteljica ugovarja še, da njeno dejanje ni povzročilo nobene škode, ker tudi temeljem ponarejene nakaznice ni dobila niti one množine sladkorja, ki bi ji bila po obstoječih določbah pristojala, ter da ni imela goljufivega namena in da se ni zavedala, da oškoduje nadzorovalno ali kakšno drugo pravico države.

Teh ugovorov pa ni vpoštevati, ker je sodni dvor smatral ustanovljenim (§ 258 k. pr. r.), da je obtoženka prenaradila listino z namenom, kršiti obstoječe predpise o dobavi sladkorja. Tak namen pa zadostuje za hudodelstvo goljufije, ker meri na ovire izvrševanja prava države na enakomerno razdelitev sladkorja in na škodo drugih upravičencev, ki so bili dejansko prikrajšani za ono količino sladkorja, katero je obtoženka s prenarajeno nakaznico izmamila. Da so pa sploh vsi udeleženci dobivali manj sladkorja, nego ga je bilo z nakaznicami odmerjenega, nemore zboljšati obtoženkinega položaja: tozmanjšanje množine sladkorja je zadelo enoliko vsacega in ni bilo v nobeni zvezi s ponarejenjem nakaznice. Jasno je torej, da je bilo oškodovanje ne le mogoče, nego da je v resnici v dvojni smeri nastalo. Iz katerega osebnega nagiba je obtoženka ravnala, ni odločilno, je pač vse eno, ali je podlegla sladkosnednosti ali dobičkaželjnosti. Čim je podano dejansko stanje hudodelstva goljufije, ne more biti govora samo o prestopku po § 320 f) k. z.

Pritožba je za to povsem neutemeljena in jo je bilo zavrniti.

Dr. R. S.

c) Za izgubljeno je smatrati stvar, kadar je kraj, kjer se nahaja, njenemu zadnjemu posestniku ali lastniku neznan ali pa za vedno nedostopen. O oškodovanju ni govoriti, ako so pridobljeni predmeti brez vrednosti.

S sodbo z dne 2. aprila 1919, opr. št. Kr 22/19 je višje deželno kot kassacijsko sodišče v Ljubljani na ničnostno

pritožbo v obrano zakona razsodilo, da kršita zakon sodba okrajnega sodišča ptujskega od 1. avgusta 1918. leta (U 350/18/5), s katero je bila obtoženka K. R. radi prestopka goljufije po §§ 197, 201 c) in 461 k. z. obsojena na 24 ur zapora, in sodba okrožnega kakor vzklicnega sodišča mariborskega od 18. septembra 1918. leta Bl 242/18, s katero je bil obtoženkin vzklic zoper rečeno obsodbo zavržen, v navedenih paragrafi; obe sodbi sta razveljavljeni, kolikor se tičeta obtoženke K. R., ostajata pa nespremenjeni v ostalem svojem obsegu, a okrajnemu sodišču ptujskemu se naroča, da stvar vnovič presodi.

Razlogi.

K. R. je bila obsojena s sodbo od 1. avgusta 1918. leta. U 350/18-5 okr. sodišča ptujskega radi prestopka goljufije po §§ 197, 201 c in 461 k. z. na 24 ur zapora in na povrnitev troškov kazenskega postopanja, češ, da je leta 1914. v Ptujju najdeno erarično odejo in dva erarična plašča skupne vrednosti pod 200 K nalašč prikrivala in si jih prilastila. Obtoženka se je opravičevala, da je našla rečene predmete v straniškem jarku samostana minoritov v Ptujju, kjer je bila kuharica in kjer je bilo začetkom vojne kakih 200 vojakov nastanjenih, ter da je odejo in plašča iz jarka potegnila, ju oprala in zase obdržala. Toda ni jej hasnilo. Okrajno sodišče je sicer verjelo obtoženki, da je odejo in plašča v jarku našla, a bilo je mnenja, da ti predmeti vendar niso bili prav brez vrednosti, sicer bi jih obtoženka ne bila oprala in bi si jih ne bila prilastila; zato da obstoja učin §§ 197, 201 c 461 k. z.

V svojem vzklicu zoper to obsodbo je obtoženka uveljavljala, da je smatrala odejo in plašča brez cene in zato v stranišče zavrženimi; da je tudi ona pustila te predmete ležati, ko jih je bila že iz jarka potegnila, in da jih je šele pozneje trikrat v vodi prekuhala in oprala ter izprevidela, da so bili komaj toliko vredni, kolikor je čiščenje truda stalo, dalje, da si je mislila, da je bilo vendar le bolje, če je odejo in plašče očistila, nego da bi jih bila pustila ležati in strohneti ter da pač ne zakrivi nič kaznjivega, kdor zavrženo in v stranišče porinjeno reč pobere in pogube reši.

Okrožno in vzlicno sodišče mariborsko pa ni bilo tega naziranja. S sodbo od 18. septembra 1918, Bl 242/18 je završlo obtoženkin vzklic zoper izrek o krivdi in kazni kakor tudi vzklic javnega obtožitelja zoper izrek o kazni, ter je potrdilo obsodbo enostavno iz razlogov prvega sodnika.

Obe sodbi sta napačni.

Bistveni pogoj goljufije po § 197 k. z. je namen, koga oškodovati. Najdena reč v zmislu § 201 c) k. z. je tista, katero je kdo izgubil. Izgubljena pa je reč, ko je kraj, kjer se nahaja, njenemu zadnjemu posestniku ali lastniku neznan ali pa za vedno nedostopen. O obstoji teh pravnih znakov se sodišči nista izrekla, dasi jima je obtoženka s svojim opravičevanjem v to povod dala. Obtoženka je trdila, da je smatrala odejo in plašča brez vsake vrednosti in zato zavržena. Če so predmeti po prepričanju obtoženke res bili brez vrednosti, ni mogoče, da je obtoženka nameravala z njih prilastitvijo koga oškodovati. Če so dalje predmeti bili zavrženi, ni mogoče, da jih je kdo izgubil in da jih je torej obtoženka v zmislu § 201 c) k. z. našla. Kajti če je prejšnji posestnik predmete nalašč proč vrgel, ter jih tudi prisvojitvi prepustil, se je njih posesti dobrovoljno odpovedal in bi jih ne bil nikoli nikjer več iskal.

Potrebno je torej ugotoviti, kako so odeja in plašči prišli v straniški jarek. So li bili tam skriti z namenom, jih o ugodni priliki odnesti, ali so li bili v jarek vrženi radi brezvrednosti in z namenom znebiti se jih za vedno; nadalje, ali se je izplačalo očistiti jih v morebitno rabo, ali je bil trud za čiščenje predmetov večji nego njih snovna vrednost. Na podlagi le teh ugotovljenj bo šele presojati verodojstnost obtoženkinih trditev in rešiti vprašanje, obstojajo li s subjektivnega stališča gori omenjeni pogoji goljufije s prikrivanjem najdene reči. Jasno je potemtakem, da ta kazenska zadeva ni še dozorela, ker še niso ugotovljene vse one okolnosti, ki so v pravilno uporabo zakona nebhodno potrebne.

Dr. R. S.

d) **Bistveni pogoj prestopka po § 323 kaz. zak. je odprava ali odgon z ozemlja bivše Avstrije in povrnitev odpravljenca na avstrijsko ozemlje kljub oblastveni prepovedi. Zgol oblastveni izrek odгона ne zadostuje za ta prestopok.**

Z rzsodbo z dne 2. aprila 1919 opr. št. Kr 24/19-4 je višje deželno sodišče kot kasacijsko sodišče v Ljubljani na ničnostno pritožbo v obrambo zakona rzsodilo, da kršijo rzsodbe okrajnega sodišča žužemberškega U 25/15/3, U 15/17/3, U 193/17/3, in U 140/18/3, s kateri je bil obtoženec A. T. radi prestopka po § 324 kaz. zak. obsojen na: 1.) en teden zapora, 2.) 14 dni, 3.) tri dni in 4.) en teden ostrega in poostrenega zapora ter vsakokrat tudi v povrnitev stroškov kazenskega postopanja, zakon v §§ 323 in 324 kaz. zak.; te rzsodbe so razveljavljene in obtoženec A. T. je v vseh štirih primerih po §§ 259/3 in 292 kaz. pr. oproščen od obtožbe.

Razlogi.

A. T., rojen 1886 v Klečetu, posestnik v Klečetu, se je 1905 izselil v Cleveland v Severni Ameriki in je tam baje 14. januarja 1914 pridobil ameriško državljanstvo. Spomladi 1914. leta se je vrnil v svojo rojstno vas ter kmalu potem zaprosil na župnem uradu šnihelskem in na občinskem uradu žužemberškem privoljenje za poroko z 19letno A. B. Oba urada pa sta mu menda odrekla privoljenje. Zato se je obrnil na tedanjo deželno vlado ljubljansko v odpomoč. Toda še slabše je naletel. Njegova zadevna prošnja je bila tako rešena, da ga je okrajno glavarstvo novomeško z rzsodilom od 12. novembra 1914 št. 16.082 na podlagi § 2., zakona od 27. julija 1871 št. 88 drž. z., izgnalo za vselej iz vseh v bivšem državnem zboru zastopanih kraljevin in dežela, češ da si je ameriško državljanstvo zgol zato pridobil, da se izogne zakoniti vojaški dolžnosti, in da je s tem povzročil javno pohujšanje ter dal potuho na slično, državi kvarno postopanje. To rzsodilo je postalo pravno močno, a izvršeno ni bilo. Županstvo žužemberško je sicer T. naročilo, da ga mora po odgonu prepeljati na policijsko ravnateljstvo ljubljansko, obenem pa poročalo okr. glavarstvu novomeškemu, da se T. županstvenim ukazom noče pokoriti, županstvo samo pa da ga ne more z lepa odpraviti in je zaprosilo, naj ga orož-

niko odvedejo. Do tega pa ni nikoli prišlo. T. je mirno ostal na svoji očevini ter se je dne 23. novembra 1914 poročil v frančiškanski cerkvi v Ljubljani z rečeno A. B. Ob tej priliki je njegov oče J. T. z izročilom in dedno pogodbo od 20. oktobra 1914 njemu in nedletni A. B. predal vsakemu na pol vse svoje premoženje. Prepis je bil izvršen 25. januarja 1915 v zemljiški knjigi na ime poročencev. A. T. je potem 26. marca 1915 vložil po okrajnem glavarstvu novomeškem pisмено prošnjo na deželno vlado ljubljansko, naj mu podaljša bivanje na njegovem posestvu v Klečetu do 31. decembra 1915. Ta prošnja do danes še ni bila rešena, a A. T. je 17. novembra 1918 še zmerom bival v Klečetu.

Med tem je orožništvo v Zagracu štirikrat ovadilo A. T., da vkljub razsodilu okr. glavarstva novomeškega od 12. novembra 1914 št. 16.082 neprestano biva v Klečetu, a okrajno sodišče žužemberško ga je vsakokrat obsodilo po § 324 k. z. in sicer z razsodbo: 1.) od 18. marca 1915 U 25/15/3 na en teden zapora, 2.) od 16. marca 1917 U 15/17/3 na 14 dni ostrega in poostrenega zapora, 3.) od 19. oktobra 1917 U 193/17/3 na tri dni ostrega in poostrenega zapora in 4.) od 13. septembra 1918 U 140/18/3 na en teden ostrega in poostrenega zapora, ter vse štirikrate v povračilo stroškov kazenskega postopanja, češ da je prišel nazaj v Klečet, oziroma še vedno v Klečetu biva, vkljub temu, da je bil z rečenim razsodilom okr. glavarstva novomeškega za vselej odpravljen iz vseh kronovin, žastopanih v državnem zboru. Prve tri kazni je T. odslužil. Tudi četrta je postala pravnomočna, ni pa bila izvršena, ker je obsojenec prosil za pomiloščenje in mu je bil dotlej dovoljen odlog za nastop kazni.

Toda A. T. ne sme gori pod 4.) navedene zaporne kazni nastopiti in njegova prošnja za pomiloščenje je dejanski brezpredmetna, kajti vse štiri navedene obsodbe so pravnopomiotne in zato nične.

Pripomniti je predvsem, da je podrediti dejanski stan, ki je podlaga sodnim razsodbam, pod § 323 in ne pod § 324 k. z., ker je bil obtoženec po tem dejanskem stanu odpravljen iz vseh kronovin bivšega avstrijskega cesarstva, a ne samo iz kronovine ali iz določenega kraja. A. T. pa sploh ni bil še od nikoder

odpravljen. Z imenovanim razsodilom okr. glavarstva novo-meškega je bil izgon sicer pravnomočno izrečen, toda razsodilo ni bilo nikoli izvršeno. Obtoženec ni bil nikoli iz Klečeti ali celo iz bivše Avstrije odpravljen, on je nepretrgoma od spomladi 1914 tam bival in je še danes na svojem domu v Klečetih. Zato tudi ni mogoče trditi, da je obtoženec po 12. novembru 1914 v Klečeti nazaj prišel, ker sploh Klečet od spomladi 1914 nikoli zapustil ni. Manjka torej bistveni pogoj prestopka po § 323 k. z., namreč oblastvena odprava ali odgon z ozemlja bivše Avstrije in povrnitev odpravljence v avstrijsko ozemlje kljub oblastveni prepovedi. Da ne zadostuje zgolj oblastveni izrek izгона, nego da mora biti obtoženec dejanski odpravljen, kaže vrh besedila § 323 k. z. sam zakon od 27. julija 1871 št. 88 drž. zak., ki določa v svojem § 3. način, kako izvršiti odpravo s prisilnim listom in prisilnim prevažanjem po odgonu ter ukazuje v § 9., da je odpravno razsodilo po pravnomočnosti nemudoma izvršiti.

Dr. R. S.

Književna poročila.

Leonid Pitamic: Pravo in revolucija. Otvoritveno predavanje pričetkom juridične fakultete vseučilišča v Ljubljani. Izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani 1920. Str. 23. Cena 7 K 50 v.

Bila je dobra misel, da se to predavanje natisne in razširi tudi med one, ki ga niso mogli slišati. Onim pa, ki so mu prisostvovali, dana je prilika, da o mislih, ki so v njem zadržane, ponovno razmotrivajo

Nočem pisati recenzije. Samo dve tri misli, ki jih je čitanje izzvalo. Ako bi hotela usoda naše almae matris Labacensis, da bo to predavanje vzgled za vsa druga in s tem merilo za znanstveno višino naše univerze, potem bo Jugoslavija lahko s ponosom gledala na ta najmlajši svoj najvišji kulturni zavod.

Nepopolnost, nedostatnost človeških izraževalnih sredstev je velika ovira v smiselnem razvoju človeštva. Vsak, kdor je kdaj skušal dati kaki nevsakdanji, znanstveni ideji adekvaten izraz, ve, koliko borbe ima z jezikom. Da se je mogla tako eminentno pravnofilozofska vsebina predavati v našem jeziku, ki do zdaj ni imel skoraj nobenih priprav za to, smatram poleg izredne izraževalne darovitosti predavatelja za razveseljiv in vele-